

KUN TARTIBI:

Qurilish materiallari, xususan sement ishlab chiqarish sohasida raqobat holati, islohotlar va istiqbolli rejalar to'g'risida

(F. Karabayev, B. Ismoilov, U. Davlatov, B. Xodjabekov, I. Sevinchov, F. Karabayev)

O'zbekiston Respublikasi Raqobatni rivojlantirish va iste'molchilar huquqlarini himoya qilish qo'mitasi "O'zsanoatqurilishmaterillari" uyushmasi bilan hamkorlikda "Qurilish materiallari sohasi: yangi taklif va tashabbuslar" mavzusida ochiq muloqot tashkil etildi.

Mazkur davra suhbatida **23 ta** sement ishlab chiqaruvchilar, **10 ta** importyorlar, **21 ta** yirik qurilish korxonalar, **10 ta** vazirlik va idoralar mas'ul vakillari hamda **11 ta** hududiy boshqarma xodimlari, **jami** tadbirda **75 kishi ishtirok etdi.**

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 6-iyuldagi PF-108-son "Ma'muriy islohotlar doirasida raqobatni rivojlantirish va iste'molchilar huquqlarini himoya qilish sohasida davlat boshqaruvini samarali tashkil qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmonining 3-bandiga muvofiq, "**Biz sizni eshitamiz!**" loyihasi joriy etilgan va ushbu loyihaning asosiy maqsadi tarmoqdagi tadbirkorlar va xorijiy investorlar bilan uchrashuvlar o'tkazish, raqobatga to'siq bo'layotgan omillarni bartaraf etish bo'yicha takliflar ishlab chiqish va ularni amalga oshirish tizimini yo'lga qo'yishdan iborat.

Tadbir boshida Raqobat qo'mitasi raisi o'rinbosari **F.Karabayev** davrani ochib berdi hamda Qo'mittanig Tovar-xom ashyo birjalari va iste'mol bozorida narxlarni nazorat qilish boshqarmasi boshlig'i **U.Davlatov** tomonidan "Biz sizni eshitamiz!" loyihasida "Sement bozori raqobatbardoshligi" bo'yicha so'z boshladi. U.Davlatovning so'zlariga ko'ra, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining tegishli qarorlariga asosan sement mahsulotini ichki bozorda realizatsiya qilishda:

– monopol va davlat ishtirokidagi tashkilotlar tomonidan ishlab chiqarilgan sement hajmining **100 foizi**;

– monopol bo'lmagan va (yoki) ustav fondi (kapitali)da davlat ulushi **50 foizdan kam bo'lgan** yoki davlat ulushi mavjud bo'lmagan yuridik shaxslar tomonidan ishlab chiqarish hajmining kamida **50 foizi** faqat birja savdolari orqali sotilishi belgilanganligi,

Qurilish materiallari ishlab chiqarishda bozor munosabatlarini chuqurlashtirish hamda ichki bozorni sifatli sement bilan uzluksiz ta'minlash maqsadida mazkur sohani rivojlantirish uchun bir qator **imtiyozlar berilganligi,**

Birja savdolarida yuqori likvidli va monopol turdagi mahsulotlarni, shu jumladan sement mahsulotini realizatsiya qilishda hukumat qarorlari asosida sotuvchilarga bir qator majburiyatlar belgilanganligi,

O'zbekiston Respublikasining "Raqobat to'g'risida"gi Qonuni va qonunosti hujjatlarida birja savdolarini o'tkazish chog'ida raqobatni cheklaydigan yoki cheklashga olib kelishi mumkin bo'lgan har qanday harakatlar taqiqlanganligini, shuningdek, Qonunning mazmun-mohiyati va uning raqamli bozorlarga tatbiq etilishi, raqobat siyosatidagi konseptual o'zgarishlar, shu bilan bir qatorda ushbu sohadagi mavjud tizimli muammolar hamda ularning yechimlari haqida batafsil ta'kidlab o'tildi.

1. O'zsanoatqurilishmaterillari" uyushmasi boshqaruv raisi o'rinbosari **B.Ismoilov** o'z kirish so'zida bugungi kunning dolzarb mavzusidagi mazkur tadbirni tashkillashtirganliklari va yaqindan yordam berganliklari uchun qo'mita va hamkor tashkilotlarga o'z minnatdorchiligini bildirib, hozirda mavjud muammolar bo'yicha korxonalariga kelgusi yilda gaz va ko'mirga o'tishi, eksport,

va hamkor tashkilotlarga o'z minnatdorchiligini bildirib, hozirda mavjud muammolar bo'yicha korxonalariga kelgusi yilda gaz va ko'mirga o'tishi, eksport, import hamda ishlab chiqarishda sotuvning tushiganligi va buning oqibatida bazi bir korxonalarining faoliyatini to'xtatganligini aytib o'tdi. So'zi yakunida bu muammolar bo'yicha ishlanyotganligi va yaqin kunlarda yaxshi yangiliklar bo'lishini ma'lum qildi.

2. Shundan so'ng **“Qoraqalpok sement” MChJ** tomonidan bugungi kunda sement mahsulotining kamida 50 foizini birja savdolari orqali sotish bo'yicha majburiy talab faqat mahalliy ishlab chiqaruvchilarga tadbiiq etilishi, bunda mazkur talab importyorlarga nisbatan tadbiiq etilmasligi natijasida sohada noteng raqobat muhiti shakllanganligi bildirildi.

Shuningdek, boshqa korxonalar tomonidan sement mahsulotini birja savdolari orqali sotishda majburiy qo'yish stavkasini 50% dan 25% ga tushirish yoki bekor qilish masalasini ko'rib chiqish taklif etildi.

3. **“Ohangaronsement” AJ** tomonidan sement mahsulotini majburiy birja savdolari orqali sotish talabi narxlarning oshishiga sabab bo'lishi, bundan tashqari bugungi kunda mahsulotni muddatli to'lov shartlari asosida sotish imkoniyati birja savdolarida mavjud emasligi, sotilmay qolgan hajmlarni qayta qo'yishda muayyan muddat belgilanmaganligi kabi tizimli muammolar mavjudligi bildirildi.

4. Sement ishlab chiqaruvchilar **uchun yer qa'ridan foydalanganlik uchun soliq stavkasi** ikki baravar kamaytirilib, bugungi kunda sement ishlab chiqarishga mo'ljallangan ohaktosh 22 500 so'm/tonna belgilangan bo'lib, jami yer qa'ridan foydalanganlik uchun **soliqning ohaktosh qiymatidagi ulushi yuqoriligicha (75 foiz) saqlanmoqda.**

Mazkur ko'rsatkich qo'shni Qirg'izistonda 3 foizni, Qozog'istonda 5 foizni, Tojikistonda 7 foizni, Turkmanistonda 50 foizni tashkil etishi ma'lum qilindi.

Misol uchun: **“Bekobodsement” AJ** va boshqa bir qator ishlab chiqaruvchilar tomonidan ohaktosh uchun belgilangan soliq stavkasi (**“nalog na nedra”**) qo'shni mamlakatlarga nisbatan yuqoriligini hamda Jamiyat tomonidan xom-ashyo 150 km masofadan ishlab chiqarish zavodiga tashilishi ma'lum qilindi.

“Bekobodsement” va boshqa bir qator ishlab chiqaruvchilar tomonidan **ohaktosh uchun belgilangan soliq stavkasi (“nalog na nedra”)** qo'shni mamlakatlarga nisbatan **yuqoriligi bildirildi.**

Soliq qo'mitasi vakili tomonidan noruda soliqlar Soliq kodeksining 452-moddasida nazarda tutilganligi, 2023 yil uchun jami qurilish sohasida noruda qazilmalardan **soliq tushumi prognozi** jami 755 mlrd so'mni, shundan sement mahsuloti hissasiga **450 mlrd** so'm to'g'ri kelishi ma'lum qilindi. Biroq, bugungi kundagi gaz bilan bog'liq muammolar hisobiga amalda ishlab chiqarish hajmi prognoz ko'rsatkichlariga erishilmasligiga sabab bo'layotganligi, **soliq yukining rentabellikka ta'sir qilishi holatidan kelib chiqib** Soliq stavkasi **qayta ko'rib chiqilishi** bunda takliflar **Iqtisodiyot va moliya vazirligi** tomonidan ko'rib chiqilishi ma'lum qilindi.

5. Keyingi soʻzni **“Maroqand sement invest” MCHJdan F.Samiyev** olib - koʻmirga otishda muammolar borligi, gaz boyicha limit atigi 1 haftaga yetayotganligi va bank kreditlar olinganligi natijasida moliyaviy ahvoli bankrotlik darajasiga kelib qolganligini aytdi. Korxonada tomonidan gazni yetkazib berishni 20 foizga oshirish boʻyicha yordam soʻraldi.

Oʻzsanoatqurilishmaterillari” uyushmasi boshqaruv raisi oʻrinbosari **B.Ismoilov** soʻzga chiqib, aytilgan muammolar boʻyicha ishlar olib borilaotganligini ammo Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining joriy yil 16 fevraldagi PQ-57-sonli qarori bilan **Sement ishlab chiqaruvchi korxonalarni koʻmir yoqilgʻisiga oʻtkazish Rejasi** tasdiqlanganligini inobatga olib vada berolmasligini lekin nima yordam kerak boʻlsa tayyorligini maʼlum qildi.

6. **“Qizilqum sement” AJ** tomonidan standartlarga toʻliq javob beradigan yuqori **yonuvchanlik** sifat koʻrsatkichlariga ega **koʻmir** resurslari mavjud emasligi, xususan xarid qilinayotgan koʻmir mahsulotlarining 6000 kkal tavsiflanganligi, amalda mazkur koʻrsatkichlarning yarmiga ham yetmayotganligini maʼlum qildi.

Texnik jihatdan tartibga solish agentligi mutaxassisi J.Islamov hozirda Oʻzbekistonda qazib olinayotgan koʻmir sifati, talablarga javob berishini hamda koʻmir mahsulotini sotish boʻyicha sertifikatga ega korxonalar toʻgʻrisida maʼlumot berilishini maʼlum qildi.

7. Sement ishlab chiqaruvchilar tomonidan joriy yil 1-oktabrdan **elektr va tabiiy gaz narxlari oshishi** sement narxlari oshishiga taʼsir qilishini inobatga olgan holda, sohada teng raqobat muhitini shakllantirish hamda bozorning toʻyinganligidan kelib chiqib, sement importiga oʻrnatilgan bojlarni qayta koʻrib chiqish.

Oʻzsanoatqurilishmaterillari” uyushmasi boshqaruv raisi oʻrinbosari **B.Ismoilov** tomonidan joriy yil **1-oktabrdan elektr va tabiiy gaz narxlari oshishi** sement narxlar oshishiga taʼsir qilishini inobatga olgan holda, sohada teng raqobat muhitini shakllantirish hamda bozorning toʻyinganligidan kelib chiqib, **sement importiga 2025 yilga qadar berilgan “0” bojxona boji** stavkasi shaklidagi **imtiyozni qayta koʻrib** chiqish boʻyicha takliflar ishlab chiqilishi maʼlum qilindi.

8. **“Huaxin Jizzax syement” MCHJ XK** tomonidan ishlab chiqariladigan mahsulot oxirgi 2 yildan buyon **“Juma Samarqand sement” MCHJ** tomonidan **qalbaqilashtirilib** kelinayotganligi. Mazkur masalada tovar belgisi boʻyicha yordam berilishi soʻraldi.

Bunda, Qoʻmita raisi oʻrinbosari F. Karabayev tomonidan - Samarqand viloyat hududiy boshqarmasiga Raqobat qonunchiligi doirasida oʻrganish insofsiz raqobat amaliyoti qoʻllanilganlik holati yuzasidan oʻrganish oʻtkazish, oʻrganish davomida aniqlangan qonunbuzilish holatlari yuzasidan vakolat doirasida tegishli chora-tadbirlarni amalga oshirish hamda tegishli organlarga tegishli choralar koʻrish boʻyicha takliflar kiritis boʻyicha topshiriq berildi.

9. “Surxondaryo Sherobod Syement” MCHJ PQ-3386-sonli qaror talablariga (“Olmaliq KMK ulushi mavjud”) asosan **100 foiz ishlab** chiqargan mahsulotini **birja orqali sotishi** belgilangan. Bundan tashqari, “O‘zsanoatqurilishmateriallari” uyushmasi balansiga asosan kamida 50 foizi birjada sotishi belgilangan. Mazkur holat tushunmovchiliklarga sabab bo‘layotganligi ma’lum qilindi.

Shu bilan birga, **elektr energiyasi va tabiiy gaz bo‘yicha oshirilgan tariflar** qo‘llanilayotganligini (“Olmaliq va Navoiy KMK” korxonalari uchun alohida oshirilgan tarif”) ma’lum qildi.

Mazkur holat bo‘yicha raqobat qonunchiligi doirasida o‘rganish tartibga solinadigan narxlarni noto‘g‘ri qo‘llanilganlik holati yuzasidan o‘rganish o‘tkazish hamda o‘rganish davomida aniqlangan qonunbuzilish holatlari yuzasidan vakolat doirasida tegishli chora-tadbirlarni amalga oshirish belgilandi.

10. Ichki bozorda import sementning sifat ko‘rsatkichlari yuqoriligi, narxlari raqobatbardoshligi bo‘yicha iste‘molchilarning tushunchasi shakllanganligi.

Shunga ko‘ra qo‘shni davlat chegara hududlarda joylashgan sement ishlab chiqaruvchi korxonalarining ishlab chiqarish hajmlari, ichi bozorga kirib kelish bo‘yicha imkoniyatlarini o‘rganish, ularning narx jihatdan raqobatbardoshligini baholash bo‘yicha amaliy chora tadbirlarni amalga oshirish belgilab olindi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, tizimli muammolar belgilab olindi hamda asoslantiruvchi ma’lumotlar asosida takliflar ishlab chiqilib, umumlashtirilgan holda Hukumatga takliflar kiritilishi ma’lum qilindi.